

УДК 378:316.343

Підготовка працівників польської поліції до діяльності під час масових заходів

Яцек Двожецькі

доктор гуманітарних наук,
Школа Безпеки в Познані, Польща

Найважливішим завданням кожного державного організму є забезпечення зовнішньої та внутрішньої безпеки країни

Основним державним інструментом, призначеним для протидії загрози внутрішньої безпеки та громадському порядку, а також для відповідного реагування на правопорушення, є поліція. Зараз особливого значення набувають питання дотримання балансу між виконанням прав людини та забезпеченням правопорядку як такого, і проведення чемпіонату Євро-2012 якраз тому приклад. Саме тому досвід Польщі у цій сфері буде особливо цікавим.

Основна проблема, з якою сьогодні стикається поліція на масових заходах, стосується «псевдоболільників» — невеликий відсоток людей, які приходять на заходи з метою перетворити зібрання в бійку з поліцією або один з одним. З 1 серпня 2009 року в Польщі діє новий закон

«Про безпеку масових заходів». За вірного застосування він є інструментом боротьби зі стадійними хуліганами, правомочними суб'єктами (у тому числі і поліцією), має мету «нейтралізувати» таку злочинність і забезпечити людям безпеку на масових заходах [6]. Але до застосування передбачених заходів поліціанти повинні бути готові, введення нового закону передбачало й низку заходів щодо підготовки працівників поліції, формування в них необхідних знань, вмінь, навичок та спрямувань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що цій проблемі надають увагу багато європейських дослідників, таких як А. Бабіньський, Б. Богдальський, Й. Маєвський, К. Рудзкі, С. Угрін, П. Селінгер та інші. Але з огляду на запровадження в Україні положень безпере-

рвної освіти, зокрема професійної, згідно до сучасних міжнародних вимог корисним був би аналіз освітнього підґрунтя діяльності польської поліції під час масових заходів.

Метою статті є висвітлити освітнє підґрунтя та досвід діяльності поліції щодо підготовки поліціантів до підтримання громадського порядку під час масових заходів. З огляду на поставлену мету, ми окреслили наступні завдання: визначити основні засади, на яких відбувається підготовка службовців поліції до діяльності під час безладів на масових заходах з метою дотримання прав людини та забезпечення громадського правопорядку; висвітлити досвід польської поліції у підготовці працівників; розкрити методологічні та організаційні засади професійної підготовки поліціантів.

Усі дії поліції виконуються у чотирьох фазах кризового управління. К. Рудзкі уточнює, що це є фази: запобігання, приготування, реагування та встановлення [1]. Фаза запобігання повинна бути сконцентрована на діях, котрі виключають або зменшують ймовірність загрози або обмежують її наслідки. У контексті загрози завдання поліції у цій фазі будуть спрямовані на чотири групи дій: аналіз ситуацій, які можуть викликати загрозу; оцінка ступеню громадської вразливості щодо загрози; участь в опрацюванні відповідними органами юридичних актів, які обмежують можливість виникнення загрози; вимогливість щодо виконання законів, виданих відповідними владними органами, спрямованими на захист від загрози. У цій фазі дії поліції полягають передусім у пошуку різноманітної інформації про потенційну загрозу, моніторинг, запобігання загрозі. У фазі приготування поліція виконує планові дії, які показують спосіб реакції на загрозу і спрямовані на здобуття сил та засобів, необхідних для ефективного реагування. В залежності від масштабу загрози використовуються наступні організаційні форми (рівні) дій поліції: рівень інтервенції та рівень

операції. Одна з рис, які характеризують адміністрацію (у тому числі у Польщі), є те, що вона діє у суспільному інтересі на основі законів і в передбачених законами межах. Такий принцип дії виникає з Конституції Республіки Польща, у ст. 7 сказано, що «...усі органи влади діють на основі законів і у межах законів» [2].

Обсяг діяльності поліції виходить за межі лише охорони безпеки та громадського порядку. Необхідно погодитися з польськими дослідниками А. Бабінським та Б. Богдальським, які вважають, що довірені поліції завдання дозволяють опрацювати загальний погляд на роль цієї формації як на тлі суспільного оточення у загальному значенні, так і у відносинах з іншими елементами системи інституцій [3]. Саме це стосується порушеного у статті питання, пов'язаного з проблематикою охорони масових спортивних заходів і опрацьованою у зв'язку з нею діяльністю щодо оцінки стану безпеки об'єктів.

Маючи на увазі обсяг своїх завдань та громадських очікувань, польська поліція з метою збільшення ефектів прийнятих заходів (стосується громадської безпеки, у тому числі на масових спортивних заходах) узагальнила процедури, пов'язані з оцінкою стану безпеки об'єктів, а також території, на якій відбуваються масові заходи. Обсяг діяльності польської поліції, у тому числі оцінка приготувань організатора з пункту бачення безпеки запланованого масового заходу, визначено у ст.1 абз. 2 Закону від 6 квітня 1990 р. «Про Поліцію», а докладніше у пунктах 2 і 6 цього закону. Оцінюючи представлену організатором документацію, поліція зосереджується на елементах, істотних для безпеки учасників масового заходу та утримання порядку під час його проходження, оминає натомість елементи, які знаходяться у компетенції інших інституцій, що видають характеристику [4]. Аналіз документів дає можливість поліції зробити вступну оцінку, чи виконує організатор вимоги безпеки. Поліція також бере до уваги оцінку загрози, про яку йде мова у ст. 7, абз. 1, пункт 2 «квітневого» закону.

У випадку футбольних матчів, основними елементами, які підлягають аналізу, є усі чинники, котрі можуть мати вплив на безпеку масового заходу, особливо: здобуття інформації про можливу кількість та поведінку місцевих та немісцевих болільників, котрі останнім часом приходять на матчі; досвід з попередніх матчів, котрі відбулися у цьому місці за участю болільників даної команди (порушення безпеки, громадського порядку); антагонізми між місцевими та немісцевими болільниками даної команди, а також симпатії болільників, котрі мешкають у близьких містах, траси проїзду болільників; оцінка тактичної ситуації та цієї території і в навколишніх місцевостях, особливо, коли організуються у той самий час інші масові заходи, оцінка пов'язаної з даним фактом загрози.

Для оцінки вказаних даних у поліцейських необхідно сформулювати навички аналізу, вироблення варіативних висновків, моделювання ситуації, прогнозування тощо. З одного боку, вказане належить до ключових компетентностей будь-якого фахівця, а з іншого — має певні особливості через специфічність діяльності щодо запобігання масових безладів.

Наступним елементом, котрий підлягає оцінці, на підставі якої видається характеристика про виконання умов безпеки, є огляд об'єкта або території, де відбудуться масові заходи. Метою огляду є оцінка технічного стану об'єкта, у тому числі формування застережень, звернення уваги на порушення. Для цього необхідні навички спостереження та уяви, знання щодо правових, архітектурних, будівельних та інших вимог, вміння спілкування тощо. Знову необхідне поєднання ключових та специфічно професійних компетентностей фахівців.

Поліції доручено аналізувати потенційний ризик, котрий може виникнути у зв'язку з масовим заходом. Окреслюючи поняття ризику, можна процитувати слова Й. Міколая, котрий твердив, що «... переважно ризик окреслюється, як щось непостійне, невідоме, щось, що пов'язане з перебігом явища і що спеціально його

порушує» [7]. Для цього, окрім зазначених аналітичних та прогностичних компетентностей, необхідна так звана мобільність фахівця, яка дозволяє ефективно працювати в мінливих умовах. Ця компетентність формується безпосередньо під час професійної діяльності.

На керівників місцевих організаційних відділень поліції покладено обов'язок охороняти переїзди болільників, а також співпрацювати з іншими інституціями під час ведення профілактичних дій, спрямованих на запобігання явищ агресії і насильства та боротьбу з ними. Відділи поліції як на воєводському, так і на повітовому щаблі, згідно з Розпорядженням N 982 Головного Коменданта Поліції 2007 р., були зобов'язані створити підрозділи щодо розпізнавання, запобігання злочинності та правопорушень у зв'язку з проведенням масових заходів та боротьби з нею [5]. Крім підрозділів, котрі займаються аналізом інформації про злочини, передбачено також місце для груп, котрі мають виявляти кримінальні справи. Ці групи відповідають за вивчення середовища болільників та працю для підвідділу, котрий займається наглядом за болільниками. Нагляд за ними має місце тоді, коли встановлено, що серед публіки, котра їде на захід, можуть бути «псевдоболільники». Перебування цієї публіки у місцевості, де відбувається масовий захід, є підтаємним наглядом, таким наглядом займається підвідділ поліції. В залежності від характеру загрози такий підвідділ налічує від двох до семи працівників поліції, у тому числі командуючого та працівників, котрі стежать та реєструють поведінку учасників заходу. Підвідділ стежить за поведінкою болільників, фіксує її за допомогою технічних засобів реєстрації зображення і звуку, переглядає та аналізує матеріали. Для здійснення цього виду діяльності необхідно сформулювати у поліціантів комунікативні навички, навички спілкування, оперативного спостереження, роботи з технічними засобами, вміння швидко входити у спілкування,

знання особливостей роботи з малими та великими групами тощо

Іншим важливим елементом, пов'язаним з гарантуванням безпеки під час масових заходів, є діяльність поліції щодо переміщення учасників. Це питання оговорене в Інструкції діяльності поліції у зв'язку з переїздами болільників (додаток до Постанови № 982 ГКП), в якій визначено обіг інформації, пов'язаної з переїздами болільників, організацію патрулів поліції та тактику поведінки патрулюючої служби [6].

У зв'язку з проведенням Євро-2012 був створений постійний підвідділ щодо ведення контролю над правильною реалізацією завдань, пов'язаних з виявленням, запобіганням злочинів та боротьбою з ними під час масових спортивних заходів. У квітні 2006 р. було створено Поліцейський Реєстр Масових Заходів (далі: ПРМЗ), завданням котрого є допомога працівникам поліції у вигляді інформації про вболівальників, які порушують безпеку та громадський порядок [6]. Практичне застосування цієї системи потребувало навчання офіцерів поліції на різних щаблях функціонування, для цього були проведені майстер-класи для працівників.

Виділити можна дві сфери запобігальних дій під час масових заходів. Одна з них полягає передусім у застосуванні відповідних технік та стратегій, які ведуть, по-перше, до відповідного приготування спортивного об'єкта, по-друге, до відповідної координації дій як приватних суб'єктів, служб організатора матчу, так і суб'єктів з громадсько-правової сфери, а особливо йдеться тут про співпрацю з поліцією. В політично-кримінальній перспективі тут можна говорити про так зване ситуаційне запобігання злочинам. Ця стратегія полягає у зменшенні або ліквідації можливостей здійснення злочину, а також збільшенні відсотку обґрунтованого затримання правопорушників. Вказані стратегії потребують формування у поліціантів відповідних компетенцій. Це відбувається у системі післядипломного професійного навчання

службовців через систему короткочасних курсів, відеомайстер-класів та самопідготовки при наданні методичного забезпечення.

Характерною рисою сучасних проблем безпеки, пов'язаних з масовим скупченням людей, є чітка зміна взірця політики безпеки. Зазначені зміни полягають у поступовому переході від управління публічним порядком до управління публічною безпекою. Крім того переважає переконання, що не існує однієї універсальної стратегії протидії безладу. Ефективна протидія насильству мусить бути комплексною та всебічною. Частиною такого всебічного підходу є якісна підготовка працівників поліції до виконання своїх професійних обов'язків, яка ґрунтується на компетентнісному підході. Для забезпечення виконання завдань у поліціантів необхідно сформувати нові специфічні компетентності та розвивати вже набуті, особливо так звані ключові компетентності — комунікативні, методичні, аналізу, спостереження тощо. Ці компетентності формуються на загальнопедагогічних засадах методами андрогоніки з широким використанням технологій інформаційного суспільства. До перспективних напрямів дослідження можна віднести запозичення польського досвіду у професійній безперервній освіті поліціантів, вивчення можливостей імплементації найвдаліших педагогічних технологій до вітчизняної практики післядипломної освіти фахівців правоохоронних органів.

Література

1. Кендзіора, Р. Кодекс адміністративного процесу: Коментарій. / Р. Кендзіора. Вид. С. Н. Веєк, 2005.
2. Коженіовські, Л.Ф. Сек'юритологія. / Л.Ф. Коженіовські — Краків, 2008.
3. Мяновські, М. Охорона масових заходів та координація превенційних дій під час спортивних змагань. Локальна безпека. Суспільний контекст криміналь-

ної превенції / ред. Й. Чапска, Й. Відацкі Й.. — Варшава, 1994.

4. *Осташевскі, П.* // Поліція. — 2007. — №5. — С.12-17

5. *Šimák, L.*, (slov.) Krízový manažment vo verejnej správe, Žilina: Žilinská univerzita 2001. S. 39.

6. *Zarządzenie nr 1100* z dnia 13 grudnia 2006 roku Komendanta Głównego Policji w sprawie zasad prowadzenia Policyjnego Rejestru Imprez Masowych. Ten akt wewnątrz-normatywny, obliguje jednostki

Policji do gromadzenia w PRIM informacji o wszystkich masowych imprezach sportowych.

7. *Zob.:* Decyzja Nr 937 Komendanta Głównego Policji z 19 grudnia 2007 r. w sprawie powołania stałego zespołu zadaniowego do spraw koordynacji, zapobiegania oraz zwalczania przestępstw i wykroczeń popełnianych w związku z imprezami sportowymi.

15.11.2012